

**dr hab. Józef MŁYŃSKI, prof. UKEN**

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

jozef.mlynski@uken.krakow.pl

ORCID: 0000-0002-2475-9658

## **BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I CYFROWE WSPÓŁCZESNEJ RODZINY**

### **SOCIAL AND DIGITAL SECURITY WITHIN THE CONTEXT OF THE MODERN FAMILY**

#### **Streszczenie**

Niniejszy artykuł podejmuje temat dotyczący bezpieczeństwa społecznego i cyfrowego współczesnej rodziny. Bezpieczeństwo socjalne, jak również cyfrowe pozostają ważnym komponentem zabezpieczenia społecznego w rodzinie. Stanowią bowiem o jakości życia człowieka i z tej racji korelują wszystkimi modelami bezpieczeństwa w systemie społecznym. W literaturze oraz dyskursie naukowym nie można pomijać tego obszaru, jako podmiotu kompleksowego zabezpieczenia człowieka, jako że zabezpieczenie potrzeb podstawowych implikuje całe życie rodzinne i jednostki. Problem główny dotyczy analizy opisu, jak bezpieczeństwo socjalne i cyfrowe wpływa na funkcjonowanie rodziny. Do tego celu wykorzystano metodę źródłowych tekstów i aktów prawnych pozyskanych z literatury zastanej. W ostatniej części wskazano rekomendacje i postulaty dotyczące dalszych badań naukowych.

Słowa kluczowe: *bezpieczeństwo socjalne, bezpieczeństwo cyfrowe, rodzina, polityka, zagrożenia*

#### **Abstract**

This article addresses the issue of social and digital security within the context of the modern family. Both social and digital security remain essential components of the broader system of social protection for families. They directly affect the quality of human life and, as such, intersect with all models of security within the social system. In academic literature and scientific discourse, this area cannot be overlooked, as safeguarding fundamental needs

underpins the functioning of both the individual and the family unit. The main research problem centers on analyzing how social and digital security impact family life. The study applies the method of source analysis, utilizing existing literature and relevant legal acts. The final section of the article presents recommendations and postulates for further scientific exploration.

**Keywords:** *social security, digital security, family, policy, threats*

## **Wprowadzenie**

Bezpieczeństwo społeczne stanowi kluczowy element polityki społecznej implikujący poczucie stabilności obywateli społeczeństwa oraz wpływa na ich rozwój. Współcześnie poczucie bezpieczeństwa w kontekście zagrożeń militarnych wydaje się być niezwykle istotne. Z tej racji ewaluacja bezpieczeństwa dotyczy także bezpieczeństwa społecznego, cyfrowego i socjalnego. Wdaje się, iż w dyskursie naukowym analizując bezpieczeństwo z uwzględnieniem społecznego i jego niższej formy socjalnego należy zwrócić uwagę na aspekty analizy w bezpieczeństwie cyfrowym.

Bezpieczeństwo socjalne, jak również cyfrowe są zatem ważnym komponentem zabezpieczenia społecznego w rodzinie i chociaż pozostają często określane jako jedynie kategoria dziedziny zabezpieczenia społecznego, to jednak brak tej kategorii wykluczałby bądź marginalizował holistyczny wymiar bezpieczeństwa narodowego. Niewątpliwie tego rodzaju bezpieczeństwo uszeregowane na najniższym szczeblu zabezpieczenia stanowi o jakości życia człowieka i z tej racji jawi się jako element korelujący ze wszystkimi modelami bezpieczeństwa w systemie społecznym. Wprawdzie może się wydawać, iż pozostaje kategorią niejednorodną to jednak w dyskursie naukowym nie można pomijać tego obszaru, jako podmiotu kompleksowego zabezpieczenia człowieka, jako że zabezpieczenie potrzeb podstawowych implikuje całe życie rodzinne i jednostki.

W tym kontekście system bezpieczeństwa socjalnego i cyfrowego wpisują się w teorię koncepcji systemów tworzących ramy teoretycznych koncepcji bezpieczeństwa. Model bowiem kształtowania bezpieczeństwa społeczno-socjalnego zakłada, iż całościowy jego wymiar odnosi się do struktury organizacyjnej państwa, jaką tworzą elementy odpowiadające za zagrożenia społeczne. Ich minimalizacja związana jest z mechanizmami obronnymi, chociażby w postaci zaspokajania podstawowych potrzeb jednostki rodziny. Zaspokojenie bowiem potrzeb społecznych, połączonych z poprawą jakości życia warunkują zasadność systemu bezpieczeństwa i jego perspektywicznej oceny. Zgodnie z systemowym ujęciem, iż każdy podsystem wpływa na stałość rozwoju jednostki.

Jednym z istotnych elementów współczesnego świata jest też i to w tym obszarze bezpieczeństwo cyfrowe, stanowi bowiem zabezpieczenie zasad, dzięki którym wszyscy użytkownicy Internetu zapewniają w sposób indywidualny, społeczny i subiektywny kontrolę nad przepływem informacji. Zasadnym zatem wydaje się zwrócenie uwagi na analizę bezpieczeństwa społecznego wobec rodziny w którym bezpieczeństwo cyfrowe i socjalne korelują w przestrzeni społecznych uwarunkowań. Problem główny dotyczy analizy opisu, jak bezpieczeństwo socjalne i cyfrowe wpływa na funkcjonowanie rodziny. Do tego celu wykorzystano metodę źródłowych tekstów i aktów prawnych pozyskanych z literatury zastanej.

### **Implikacje naukowe dotyczące bezpieczeństwa rodziny**

Rzeczywistość, społeczeństwo, w której umiejscowiona jest współczesna rodzina<sup>1</sup> przyjmuje wiele określeń: społeczeństwo informacyjne, społeczeństwo postindustrialne, społeczeństwo masowe, społeczeństwo otwarte, społeczeństwo ponowoczesne, społeczeństwo ryzyka. W takiej teraźniejszości oraz przestrzeni świata globalnego bytuje obecnie rodzina. Określenie czasów bytowania rodziny implikowane jest szybkością zmian i przeobrażeń zachodzących w świecie. Zmiany te dla rodziny przyjmują dualny kierunek – z jednej strony są korzystne, chociażby w zakresie mobilności, dostępu do technologii, łatwiejszego standardu życia, dynamiki rozwoju nauki, osiągnięć medycznych, z drugiej – przyjmują cechy niekorzystnych obszarów związanych z ryzykiem życia rodziny, a nawet w niektórych przypadkach dotyczą wykluczenia i marginalizacji jednostki.

Wydaje się, że wspólnym mianownikiem w naukach społecznych dla tegoż ryzyka, jeśli chodzi o kontekst współczesny rozwoju rodziny, jest pojęcie, które należałoby przeanalizować w różnych aspektach, tj. chodzi o pojęcie niepewności i zagrożenia. To każdy dzień, praca, ekonomia, wychowanie, mobilność człowieka, technologia, cyfryzacja, zaspokojenie potrzeb, związane są z ryzykiem o takim charakterze. Rzecz bowiem w tym, iż współczesne społeczeństwo funkcjonuje w warunkach stale zmieniającego się otoczenia społeczno-ekonomicznego, narażone na różnorodne zagrożenia, które mogą wpływać na stabilność życia jednostek i całych grup społecznych.

W obliczu wyzwań takich jak globalizacja, postępująca urbanizacja, zmiany klimatyczne niż demograficzny oraz gwałtowny rozwój technologii, zagrożenie bezpieczeństwa społecznego nabiera szczególnego znaczenia. Jego istotność i intensyfikacja dotyczą jednostek i grup społecznych. Jest bowiem odczuwane przez dzieci,

<sup>1</sup> Rozumienie rodziny, jej bytu i struktury, autor przyjmuje za M.A. Krąpcem twierdzącym, iż jest to „podstawowa wspólnota rodziców i dzieci, nadbudowana na dowolnym akcie umowy dwojga ludzi, nakierowanych na realizację dobra osób: jako następstwo związku małżeńskiego mężczyzny i kobiety, zakłada różnice płci, umożliwiając urodzenie człowieka oraz nieustanne doskonalenie się w człowieczeństwie przez międzyludzkie akty życia osobowego”. M.A. Krąpiec, *Rodzina*, w: A. Maryniarczyk (red.), *Powszechna encyklopedia Filozofii*, t. 8, Lublin 2007, s. 796.

młodzież, dorosłych narażonych na szeroko rozumiane ryzyka społeczne, związane z zagrożeniem Internetu, ale też patologią zachowań uwarunkowanych nowymi uzależnieniami, szczególnie od komórki, portali społecznościowych czy innych, np. hazardu. Jest ono istotne głównie z tego względu, że brak odpowiednich zasad i norm pozwalających na monitorowanie funkcjonowania dzieci, w wychowaniu i socjalizacji prowadzi do wielu zagrożeń prowadzących do patologii społecznych.

Zgodnie z definicją „zagrożenia społeczne są związane z niezaspokojeniem istotnych potrzeb jednostek oraz grup społecznych, które kumulują krytyczne sytuacje i wprowadzają je w stan utraty poczucia bezpieczeństwa”<sup>2</sup>. Powyższa definicja wskazuje, że zagrożenia społeczne wynikają z sytuacji, w których podstawowe potrzeby jednostek i grup społecznych nie są zaspokajane. Dotyczy to pierwszorzędnych elementów niezbędnych do funkcjonowania i rozwoju, takich jak bezpieczeństwo materialne, stabilność zatrudnienia, dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji, równe traktowanie, a także bezpieczeństwo cyfrowe.

Bezpieczeństwo społeczne jako obszar przeciwdziałania zagrożeniom konceptualizuje się wokół różnych obszarów i określane jest, zdaniem J. Gierszewskiego jako „całość instytucji, które są lub być powinny ustanowione w celu zapewnienia bezpieczeństwa przy jednoczesnym braniu pod uwagę określonych potrzeb ludzi”<sup>3</sup>. W tym kontekście rola instytucji publicznych, takich jak szkoły, uniwersytety oraz prywatnych, jak non profit i przedsiębiorczości publicznej o charakterze edukacyjnym powinny zostać dostosowane do zapewnienia bezpieczeństwa społecznego, uwzględniając różnorodne potrzeby obywateli. Ich bowiem podstawowym celem jest chronić społeczeństwo przed różnymi zagrożeniami, dbając o dostęp do zasobów niezbędnych do życia. Z tej racji instytucje bezpieczeństwa społecznego pełnią rolę zarówno ochronną, jak i wspierającą, pomagając ludziom zaspokajać nie tylko podstawowe potrzeby, ale także ochronić przed zagrożeniami cyfrowymi.

Istotą bezpieczeństwa społecznego „z jednej strony będzie zapewnienie bezpieczeństwa, rozumianego w jego klasycznej formie, a więc zabezpieczenie potrzeby: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, tożsamości, niezależności, ochrony poziomu życia i jakości życia”<sup>4</sup>. W tym kontekście na bezpieczeństwo składają się dwa ściśle ze sobą powiązane pojęcia: stan odczuwania i proces, czyli określone działania kompetentnych organów.<sup>5</sup> Z drugiej strony, do istoty bezpieczeństwa społecznego należeć będzie rozwój jednostki, a przez to całego Narodu. W tym ujęciu zbiegają się ze sobą kompetencje państwa, grup społecznych oraz samych jedno-

---

<sup>2</sup> J. Gierszewski, *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*, Difin, Warszawa 2013, s.77

<sup>3</sup> J. Gierszewski, *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*, Difin, Warszawa 2013, s.77.

<sup>4</sup> E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Difin, Warszawa 2011, s. 13

<sup>5</sup> P. Zając, *Definicja bezpieczeństwa społecznego okiem prawnika – krytyczna próba usystematyzowania pojęć*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2019 nr 19, t. XXIX, s. 134.

stek. Na państwie spoczywać będzie zadanie stworzenia takich warunków egzystencji swoich obywateli, dzięki którym będą oni mogli realizować swoje aspiracje życiowe. Związane to będzie z zapewnieniem tzw. Minimalnego standardu życia, który określa granicę wydatków pozwalających na godziwy poziom egzystencji (...)»<sup>6</sup> Zatem bezpieczeństwo społeczne polega na zapewnieniu nie tylko podstawowej ochrony, stabilności i godnych warunków życia, ale także umożliwieniu rozwoju jednostek i społeczeństwa jako całość. Państwo, we współpracy z grupami społecznymi i obywatelami, ma za zadanie zagwarantować standard życia, który pozwala ludziom realizować swoje aspiracje, przyczynia się do rozwoju i chroni przed zagrożeniami cyfrowymi.

Zagrożenia społeczne są zjawiskami, które mają istotny wpływ na bezpieczeństwo jednostek i społeczności. W literaturze naukowej podkreśla się, że zagrożenia te przyjmują różne formy: przestępczość, uzależnienia cyfrowe, ale też konflikty społeczne.<sup>7</sup> Szczególnie przestępczość stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń, również na poziomie cyfrowym, osłabia bowiem poczucie bezpieczeństwa rodziny i obywateli, jej wzrost w miastach, szczególnie wśród młodzieży, często przyczynia się do destabilizacji lokalnych społeczności.<sup>8</sup>

Zagrożenia społeczne mają także swoje odzwierciedlenie oraz implikacje w innych obszarach funkcjonowania jednostki. Dotyczą bowiem marginalizacji społecznej, dostępu do edukacji, czy też zagrożeń cyfryzacji. W sytuacji owych zagrożeń istotnym wydaje się podejmowanie działań przez społeczeństwo na rzecz budowania zaufania i solidarności w różnych sektorach zabezpieczenia. Dlatego też właściwa współpraca w różnych sektorach: administracji, uczelniach, organizacjach publicznych i pozarządowych staje się prymarnym obszarem działań zwalczających zagrożenia społeczne. W tej kategorii analizy bezpieczeństwo cyfrowe w uwarunkowaniach naukowych jest coraz bardziej ważnym zagadnieniem, gdyż rozwój technologii informacyjnej ma istotny wpływ na codzienną egzystencję, obywateli, jednostkę i rodzinę. Faktem bowiem jest, że z jednej strony technologia ułatwia komunikację i pozyskiwanie informacji potrzebnych w rozwoju jednostki, zarówno edukacyjnych i rozwojowych, również w obszarze wykorzystanych ich do rozwoju i zarządzania kapitałem osobistym, z drugiej zaś wprowadza ryzyka prowadzące do utraty bezpieczeństwa, jak również korzystania nieracjonalnego z kultury Internetu.

Konkludując, zagrożenia społeczne pozostają wyzwaniem współczesnych czasów, są zjawiskiem złożonym i wymagają racjonalnego podejścia ze strony użytkow-

6 A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012, s. 41.

7 A. Giddens, *Socjologia*, PWN, Warszawa 2017, s. 245.

8 Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2006, s. 89.

ników, adresatów, ale też angażu wielu grup zarówno bezpieczeństwo obywateli, jak również relatywną stabilność ich egzystencji.

## **Bezpieczeństwo socjalne wobec rodziny**

Odwołując się do powyższej analizy bezpieczeństwa społecznego należy uwzględnić funkcjonowanie społeczeństwa jako jednego organizmu zapewniającego szeroko rozumiane bezpieczeństwo. Niewątpliwie system bezpieczeństwa funkcjonujący jako układ, w analizie jakościowej prowadzi do identyfikacji problemów jednostki, rodziny, ogólnie społecznych. Z tej racji systemowe ujęcie bezpieczeństwa społecznego dotyczy interakcji wszystkich elementów implikowanych otoczeniem życia jednostki. Jeśli zatem można przyjąć, iż system otoczenia może działać zakłócająco na funkcjonowanie człowieka czy rodziny, to zadaniem bezpieczeństwa społecznego jest uruchomienie mechanizmów obronnych doprowadzających do stanu równowagi.<sup>9</sup>

W systemowym ujęciu bezpieczeństwa należy zwrócić uwagę na bezpieczeństwo socjalne, którego brak prowadzi do wykluczenia społecznego we wszystkich obszarach życia jednostki: edukacji, zagwarantowania podstawowych potrzeb (biologicznych, bezpieczeństwa, przynależności) oraz wykluczenia cyfrowego. Z tej racji zapewnienie bezpieczeństwa społecznego będącego sferą minimalizacji zagrożeń i ryzyk uwypukla się szczególnie na poziomie egzystencjalnym i w różnych strukturach organizacyjnych.

Jedną z podstawowych kategorii funkcjonowania człowieka w przestrzeni społecznej jest zapewnienie mu bezpieczeństwa socjalnego. Interpretacja racjonalna socjalnych uwarunkowań bezpieczeństwa umiejscowiona pozostaje w obszarze zapewnienia najbardziej podstawowych potrzeb bytowych, udzielania pomocy, interwencji czy przyznania świadczeń socjalnych (pieniężnych i niepieniężnych).<sup>10</sup> Z kolei zdaniem innych dotyczy „ochrony egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienia możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb materialnych i duchowych, realizacji aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochrony zdrowia oraz gwarancji emerytalnych”, ale też ochrony cyfrowej.<sup>11</sup>

Niewątpliwie bezpieczeństwo socjalne można i trzeba odnosić do rodzin ryzyka, podkreślając kwestie społeczne, np. takie jak: choroby, problem niepełnosprawności, wypadki przy pracy, problem wczesnej i późnej starości, bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja, wykluczenie cyfrowe, klęski żywiołowe, bezdomność, przemoc, pato-

---

9 J. Gierszewski, *Model bezpieczeństwa społecznego na tle teorii systemów*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, nr 2, 2023, s. 75.

10 I. Sierpowska, *Bezpieczeństwo socjalne jako dobro publiczne*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 16(3), 2015, s. 45–58.

11 Z. Domański, *Bezpieczeństwo socjalne*, „Journal of Modern Science”, t. 2(33), 2017, s. 368.

logie społeczne czy inne wydarzenia prowadzące do wykluczenia oraz oznaczające potrzebę wsparcia w zakresie usług społecznych. A takie rodziny są podmiotem pracy socjalnej. W tym kontekście, jak słusznie zauważa B. Rysz-Kowalczyk, bezpieczeństwo socjalne stanowi „stan wolności od zagrożeń, których skutkiem jest brak lub niedostatek środków utrzymania”,<sup>12</sup> przyczynia się do jakości życia jednostki. Dotyczy jednak nie tylko kwestii materialnej potrzeb człowieka, ale także kwestii emocjonalnej, społecznej i zdrowotnej, wpływających na dobrostan rodziny.

Bezpieczeństwo socjalne w dobie technologii i cyfryzacji odgrywa istotną rolę we wsparciu rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, zapewniając im różnorodne formy pomocy. W rzeczywistości Polskiej podstawowe zasady dotyczące analizowanego zagadnienia zostały zawarte w ustawie o pomocy społecznej,<sup>13</sup> z której wynika fakt wsparcia rzeczowego, informacyjnego, społecznego, psychologicznego, opiekuńczego, technologicznego oraz łagodzenie skutków marginalizacji wśród rodzin ryzyka. Tego rodzaju wsparcie jest dostosowane do indywidualnych potrzeb rodziny, a wdrożenie kompleksowych programów pozwala udzielić efektywnej pomocy i przyczynić się do poprawy jakości życia rodziny, jest warunkiem godnego życia.

Reasumując, bezpieczeństwo socjalne obejmuje nie tylko ochronę podstawowych potrzeb, takich jak stabilność życia, dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji, pomocy doraźnej, interwencji w trudnych sytuacjach, ale umożliwia realizację aspiracji życiowych jednostek, dzieci, młodzieży i grup społecznych. W podejściu systemowym rozumiane jako układ dynamiczny, opierający się na zdefiniowanych kryteriach i analizach jakościowych, związanych z diagnozowaniem problemów i wprowadzaniem koniecznych zmian, minimalizuje zagrożenia na poziomie organizacyjnym i egzystencjalnym oraz warunkuje funkcjonowanie rodziny.

## **Bezpieczeństwo cyfrowe wobec rodziny**

Jednym z nieodłącznych elementów życia społecznego, a więc i rodzinnego są środki masowego przekazu, które, dzięki sile swojego oddziaływania, przyczyniają się często do wielu zagrożeń w rodzinie. Przekaz medialny jest obecnie dla wielu ludzi podstawowym źródłem wiedzy na temat życia i funkcjonowania w środowisku rodzinnym. Ilość i jakość treści, z którymi na co dzień spotykają się odbiorcy, powoduje często nieświadomione przejmowanie przez nich prezentowanych w mediach wzorców postępowania i modeli życia. Z tej racji bezpieczeństwo cyfrowe w dobie Internetu stanowi niezwykle istotny i wrażliwy temat współczesności. Wraz z prze-

<sup>12</sup> B. Rysz-Kowalczyk, *Leksykon polityki społecznej*, Warszawa 2002, s. 20.

<sup>13</sup> *Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.* (Dz.U. z 2004 r. Nr. 64, poz. 593.).



noszeniem aspektów codziennego życia do sfery online, rodzina staje przed wyzwaniem ochrony dzieci, ochrony danych, ochrony przed zagrożeniami cyfrowymi i Internetem.

Oczywiście nie można jednoznacznie zakwestionować wartości, potrzeby, a nawet korzyści mediów pozytywnie odczytywanych w rodzinie. Media dla człowieka w pewnym sensie są oknem na świat. Współcześnie w dobie pandemii COVID-19 media w szerokim ich ujęciu stanowiły jedyny środek kontaktów, kształtowania poglądów i oddziaływania na rzeczywistość społeczną, rodziny, szkoły. Ich działanie, na polu edukacji i nie tylko, jest niezastąpione. Istotny jednak jest przekaz medialny, czyli to, co oglądamy, czego słuchamy, co asymilujemy. Zasadnym wydaje się postawienie pytania: Czy współczesny człowiek kieruje się kompetencjami i umiejętnościami do właściwego używania mediów? W konsekwencji jednak to rodzice są arbitrem tego, jakie sami wybierają informacje, programy oraz z jakiej sieci medialnej korzystają ich dzieci.

Coraz większa powszechność mediów we współczesnych domach sprawia, że relacje międzyludzkie ulegają spłyceniu, a więzi wspólnotowe są coraz słabsze. Niebezpieczeństwo może być tym większe, że *„dla nastolatków XXI wieku cyberprzestrzeń, w której będą żyli, stanie się dominująca, a świat Internetu, rzeczywistość wirtualna odbierana będzie przez nie w domu, jako naturalne środowisko życia”*<sup>14</sup>. Tym bardziej, że stały, codzienny kontakt z multimediami (komputer, komórka, telewizor, Internet) wywołują wiele głębokich przeżyć prowadzących do napięć, lęków, agresji. Agresja zaś emitowana z ekranu szybko skutkuje przykrymi konsekwencjami w procesie wychowawczym całej rodziny.

Trzeba bowiem uświadomić sobie, że najważniejszą rolę w rozwoju świadomości jednostki (dzieci, młodzież) wobec kompetencji medialnych, ale i potencjalnych zagrożeń pełnią rodzice. Szczególnie, gdy zauważamy jak szybko zmienia się środowisko informacyjne, filmoteka, rzeczywistość Internetu. Zagadnienie to wydaje się ważne przynajmniej z jednego względu. Chodzi o fundamentalny fakt, że nowoczesna technologia, również medialna nie dokonuje się poza człowiekiem, nie dzieje się poza sferą jego świadomości. Z tej racji niesie ze sobą wiele zagrożeń i wielorakie niebezpieczeństwa, również wśród dzieci. Media bowiem są jak siła wiatru.

Brak bezpieczeństwa cyfrowego może prowadzić do wielu niekorzystnych implikacji w sferze zagrożeń rodziny, np. cyberprzemocy, niekontrolowanego dostępu do stron Internetowych dzieci, udostępnienia danych osobowych, ale także uzależnień od technologii. Nadmierne bowiem korzystanie z urządzeń cyfrowych często skutkuje problemami zdrowotnymi (psychicznymi i fizycznymi) ogranicza relacje

---

14 A. Przecławski, *Przestrzeń życia człowieka. Między perspektywą mikro a makro*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, nr 3, 1999, s. 47.



w rodzinie a nawet doprowadza do zachowań suicydalnych. Zagrożenia cyfrowe dotyczą też innych problemów społecznych w rodzinie: marginalizacji, ubóstwa, gdyż osoby z ograniczonym dostępem do technologii stanowią wyższy odsetek osób narażonych na niebezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo cyfrowe może jednak przynosić korzyści dla rodziny i wpływać na poczucie komfortu oraz ochrony jej członków. Otwarte rozmowy o zagrożeniach oraz uwzględnienie zasad korzystania z technologii budują zaufanie w relacji rodzic-dziecko sprzyjają właściwej komunikacji, rodzinnej atmosferze, budowaniu wartości. Ponadto edukacja odpowiednich nawyków cyfrowych przygotowuje do bezpiecznego korzystania z technologii w dorosłym życiu. Dlatego potrzeba edukacji dla bezpieczeństwa cyfrowego. Tego rodzaju edukacja pozostaje permanentnym procesem obejmującym następujące elementy działań:

- wiedza w zakresie możliwych zagrożeń cyfrowych;
- edukacja w zakresie bezpiecznych zachowań i postaw;
- motywowanie do działań dających poczucie bezpieczeństwa;
- kształtowanie kompetencji i umiejętności profilaktyki zagrożeń cyfrowych;
- pielęgnowanie wartości dotyczących życia i zdrowia ludzkiego;
- tworzenie bezpiecznej rodziny w bezpiecznym Internecie.<sup>15</sup>

Warto jednak dodać, że nie Internet czy telefon stanowią zagrożenie, ale osoby, które nie potrafią z nich prawidłowo korzystać. Każde bowiem zagrożenie w świecie wirtualnym ukrywa działanie człowieka i wychowanie, które nie sprostało wyzwaniom w rodzinie. Dlatego edukacja oraz świadomy proces wychowawczy rozpoczynający się w pierwszych okresach rozwojowych dziecka jest najistotniejszym czasem zabezpieczenia przez zagrożeniami cyfrowymi. Rodzic zobowiązany jest do edukacji dziecka w zakresie umiejętnego korzystania z techniki technologicznej i zagrożeń cyberprzestrzeni oraz możliwości im przeciwdziałania.<sup>16</sup>

Podsumowując, rola bezpieczeństwa cyfrowego jawi się jako istotny obszar budowania przestrzeni internetowej w rodzinie. Wraz z rozwojem technologii rośnie również liczba zagrożeń. W tym kontekście rodzina musi być jak sejsmograf by rejestrować i reagować na zagrożenia w przestrzeni cyfrowej.

## Zakończenie

Oczywistym jest, iż bezpieczeństwo socjalne i cyfrowe wobec rodziny są elementem złożonym, lokującym się w przestrzeni różnorodnych aspektów związanych

<sup>15</sup> A. Pieczywok, A. Edukacja dla bezpieczeństwa wobec zagrożeń i wyzwań współczesności, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2012, s. 67.

<sup>16</sup> W. Wróbel-Delegacz, Edukacyjno-wychowawcza rola rodziny w kształtowaniu kultury i poczucia bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, „Journal of Modern Science” 2019, tom 4/43, s. 27 (9-30).

zarówno z ochroną ludzi, instytucji, środowiska, ale też rodziny stanowiącej konstytutywny element społeczeństwa, zaś cyfrowy aspekt dotyczy także całego systemu rodziny oraz jego podsystemów, szczególnie młodzieży i dzieci. Badania w tej dziedzinie powinny się koncentrować na definiowaniu, analizie i interpretacji zagrożeń, jak również na poszukiwaniu efektywnych strategii ich minimalizacji. W tym kontekście w systemie zabezpieczenia społecznego klasyfikuje się także bezpieczeństwo jednostek i rodzin ryzyka, a w wśród ryzyk także zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego.

Zdaniem wielu badaczy rodzina jest rzeczywistością, która daje początek nowej rodzinie, jest najtrwalszą i najważniejszą grupą będącą fundamentem społeczeństwa. Odgrywa także istotną rolę w rozwoju dziecka, ponieważ uspołecznia, kształtuje wzory, modele, postawy oraz wprowadza w świat kultury, stanowi „kolebkę osobowości każdego człowieka”<sup>17</sup>. Charakteryzuje się wysoką rangą społeczną oraz daje poczucie bezpieczeństwa wszystkim jej członkom. Współcześnie jednak, ona jest na wiele zagrożeń, które lokują się szczególnie wśród wielu ryzyk kulturowych. W państwach rozwiniętych o wysokim poziomie dobrobytu doświadczają egzystencjalnych, cyfrowych niepewności, zabezpieczenia potrzeb, gwarancji stabilności. Wydaje się, że w rzeczywistości ponowoczesnego świata, cechuje ją coraz większy stopień ryzyka wpisującego się w „klimat”, który U. Beck nazywał „cywilizacją katastrof”<sup>18</sup>. Nawet, jeśli rodzina nie znalazła się jeszcze w tym miejscu, to zagrożenia jej wpisują się ogólnie w kryzys kulturowy, na poziomie kultury materialnej, cywilizacyjnej, cyfrowej i technologicznej.

Niezależnie od powyższych analiz trzeba dodać, że uchronienie rodziny od różnych zagrożeń jest nie tylko trudne, ale może nawet czasem niemożliwe. Tym bardziej przed współczesną nauką kreśli się wiele wyzwań stanowiących rekomendacje i postulaty.

W obszarze bezpieczeństwa socjalnego należy podkreślić rolę programów edukacyjnych koncentrujących się na umiejętności zarządzania zasobami finansowymi, umiejętnością planowania budżetu rodzinnego. Zwrócenie także uwagi na zwiększanie dostępu do usług psychologicznych i doradczych dla osób borykających się z problemami funkcjonowania społecznego, i wykorzystanie coraz częściej metody counselingu w ramach prowadzonych usług społecznych. Kolejna rekomendacja jest również podkreślenie współpracy między rodzinami a organizacjami lokalnego środowiska oferujących wsparcie socjalne. Takie działania przyczynią się do budowania silnych więzi społecznych, ale też zwiększą dostęp do zasobów.

---

<sup>17</sup> M. Ziemska, *Rodzina a osobowość*, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1975, s. 5.

<sup>18</sup> U. Beck, *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2002, s. 33.

W zakresie bezpieczeństwa cyfrowego istnieje potrzeba poszerzonej edukacji w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego. Obywatele, a szczególnie rodzina muszą być świadomi, iż zagrożenia w tym obszarze często zaburzają systemowe funkcjonowanie rodziny. Walka z zagrożeniami cyfrowymi powinna obejmować aspekty związane z dostępem do technologii i edukacją cyfrową. Kolejnym ważnym elementem jest wdrożenie polityk bezpieczeństwa w rodzinie określających zasady korzystania z urządzeń elektronicznych. Wdrożenie także szkoleń obejmujących praktyczne porady związane z bezpiecznym korzystaniem z Internetu oraz mediów społecznościowych.

Konkludując, należy jeszcze wskazać, iż współpraca różnych sektorów w obszarze polityk bezpieczeństwa socjalnego i cyfrowego jest kluczowym aspektem stabilnego i bezpiecznego środowiska wobec wszystkich rodzin i jednostek społecznej egzystencji.

## Bibliografia

### Litertura

- Bauman Z., *Plynna nowoczesność*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2006.
- Beck U., *Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2002.
- Domański Z., *Bezpieczeństwo socjalne*, „Journal of Modern Science” 2017, t. 2(33), s. 367-384
- Giddens, A. *Socjologia*, PWN, Warszawa 2017.
- Gierszewski J., *Model bezpieczeństwa społecznego na tle teorii systemów*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, Nr 2, 2023, s. 65-80.
- Gierszewski J., *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*, Difin, Warszawa 2013.
- Krąpiec M.A., *Rodzina*, w: A. Maryniarczyk (red.), *Powszechna encyklopedia Filozofii*, t. 8, Lublin 2007.
- Nowak E., Nowak M. *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Difin, Warszawa 2011.
- Pieczywok A., *Edukacja dla bezpieczeństwa wobec zagrożeń i wyzwań współczesności*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2012.
- Przećławska A., *Przestrzeń życia człowieka. Między perspektywą mikro a makro*, „Problemy Opiekuńczo Wychowawcze”, nr 3, 1999, s. 41-52.
- Rysz-Kowalczyk B., *Leksykon polityki społecznej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2002.
- Sierpowska I., *Bezpieczeństwo socjalne jako dobro publiczne*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2015, 16(3), s. 45–58.
- Skrabacz, A. *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2012.
- Wróbel-Delegacz W., *Edukacyjno-wychowawcza rola rodziny w kształtowaniu kultury i poczucia bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni*, „Journal of Modern Science”, tom 4/43, 2019, s. 9-30.
- Zajac P., *Definicja bezpieczeństwa społecznego okiem prawnika – krytyczna próba usystematyzowania pojęć*, „Roczniki Nauk Prawnych”, nr 19, t. XXIX, 2019, s. 129-140.
- Ziemska M., *Rodzina a osobowość*, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1975.

### Źródła prawa

Ustawa o pomocy społecznej z dnia. 12 marca 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr. 64, poz. 593.).